

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Fiskální politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Petra Kasmanová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá fiskální politikou a vývojem ekonomiky. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce vysvětluje pojem hospodářská politika, její cíle, a také nástroje. Další kapitola je zaměřena na vysvětlení fiskální politiky. Popisuje, jakých cílů chce dosáhnout, a jaké nástroje využívá. Poté následují kapitoly zabývající se rozpočtovou soustavou a státním rozpočtem. Jsou popsány příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu, státní dluh a veřejný dluh. Také je rozebrána expanzivní a restriktivní fiskální politika a její účinnost pomocí modelu IS-LM a Mundell – Flemingova modelu. Teoretickou část završuje kapitola věnovaná hospodářskému cyklu. V praktické části práce jsou zhodnoceny makroekonomické ukazatele České republiky. Těmito ukazateli jsou hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Hrubý domácí produkt je posouzen i v mezinárodním srovnání. Další kapitola rozebírá příjmy a výdaje státního rozpočtu, posuzuje celkové saldo státního rozpočtu. V další části je zachycen vývoj zadluženosti. Je určen charakter fiskální politiky. Závěrečná kapitola shrnuje predikce možného budoucího vývoje fiskální politiky a ekonomiky. Na závěr jsou zhodnoceny výsledky.

Klíčová slova: fiskální politika, státní rozpočet, příjmy státního rozpočtu, výdaje státního rozpočtu, agregátní poptávka, makroekonomické ukazatele

Vzhledem k tomu, že trh nedokáže efektivně řešit všechny problémy, které nastanou, jsou potřebné zásahy státu do ekonomiky. Stát má možnost využívat řadu nástrojů, prostřednictvím nichž může dané problémy řešit, nebo alespoň napomoci jejich vývoji. Tato práce se zabývá zejména fiskální politikou, jejíž nositelé využívají ve velké míře státního rozpočtu (SR). Státní orgány musí uvážlivě pracovat s oběma stranami rozpočtu. Stát má v rukou prostřednictvím fiskální politiky mocný nástroj, kterým může částečně chod ekonomiky ovlivňovat.

Cílem této diplomové práce je posoudit fiskální politiku České republiky s důrazem na dopady na ekonomiku. První část práce je zaměřena na vysvětlení teoretických východisek. Je popsáno, čím se zabývá hospodářská politika. Je vymezen pojem fiskální politika, a také její hlavní cíle a nástroje. Dále je rozebrána příjmová a výdajová strana

státního rozpočtu. Poté jsou definovány rozdíly mezi expanzivní a restriktivní politikou, a je vysvětlena její účinnost v modelu IS-LM. Jedním z cílů fiskální politiky je snížit výkyvy hospodářského cyklu, proto práce také nastiňuje tuto problematiku. Praktická část práce se zabývá fiskální politikou v České republice. Cílem této části je zhodnotit ekonomickou situaci České republiky na základě posouzení makroekonomických ukazatelů. Jsou jimi hrubý domácí produkt (HDP), inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Dalším cílem je hledat odpovědi na otázky, jakým směrem se vyvíjí státní rozpočet, proč k tomuto vývoji dochází. V rámci státního rozpočtu je posouzeno saldo, příjmy i výdaje. V neposlední řadě je zhodnocena zadluženost, charakter fiskální politiky a plnění kritéria veřejných financí. Na závěr jsou uvedeny perspektivy vývoje fiskální politiky a ekonomiky ČR.

Teoretická část práce je zpracována na základě prostudování odborné literatury. Jsou vyselektovány informace, které usnadňují následnou analýzu. V praktické části práce jsou shromážděna data v období let 2004-2013, avšak v některých případech bylo nutné časové období změnit, neboť nebyla data k dispozici. Data jsou uspořádána do tabulek, v případě potřeby grafického znázornění jsou vytvořeny grafy. V úvodu praktické části je provedeno zhodnocení vybraných makroekonomických ukazatelů popisujících vývoj ekonomiky ČR. Data jsou čerpána z Českého statistického úřadu a z databáze České národní banky (ČNB). Následuje stěžejní kapitola, která analyzuje vývoj státního rozpočtu, srovnání výše státních příjmů a výdajů a vyhodnocení salda státního rozpočtu. Údaje, popisující hospodaření státního rozpočtu jsou uvedeny ve státních závěrečných účtech, které jsou dostupné na webových stránkách Ministerstva financí ČR (MFČR). Poté navazuje kapitola rozebírající průběh státního dluhu a veřejného dluhu, a také srovnání zadlužení ČR se zeměmi Evropské unie. Data pro mezinárodní srovnání jsou čerpána z databáze EUROSTATU v české verzi. Zda je politika restriktivní nebo expanzivní je určeno na základě analýzy hodnoty fiskálního úsilí, kterou určuje MFČR v Makroekonomické predikci. Na závěr je uvedena kapitola pojednávající o možném vývoji fiskální politiky a ekonomiky. V diplomové práci jsou zejména aplikovány metody analýzy. Po analýzách je provedena metoda syntézy, která spojí jednotlivé části v celek. Pro srovnání změn ukazatelů mezi vybranými roky jsou určeny koeficienty růstu, absolutní diference, nebo bazický index vypočtený u hodnocení vývoje HDP.

V posledních letech se ekonomika nevyvíjí příliš příznivě. V roce 2009 se propadla na své dno, což dokazuje meziroční pokles HDP o 4,8 %. Za hlavní příčinu tohoto propadu ekonomiky lze označit celosvětový útlum hospodářství způsobený světovou finanční krizí. Pro ČR byl také nepříznivým faktorem propad ekonomik, do kterých směřuje svůj export. V roce 2010 a 2011 nastala krátkodobá expanze. Avšak v letech 2012 – 2013 byla ČR opět v recesi. Příčinami bylo nejen snížení spotřeby domácností, ale i pokles investic. Při komparaci HDP s členskými státy EU ČR dosáhla 80 % průměru EU v roce 2013. V roce 2013 poklesla míra inflace na hodnotu 1,4 %, a proto ČNB zahájila intervence na devizovém trhu, aby nedošlo v příštím roce k deflaci. Podle prvních odhadů míra inflace v roce 2014 dosáhla jen 0,4 %. Obecná míra nezaměstnanosti v letech 2012-2013 stagnuje na 7 %, což je žádoucí snížit. Běžný účet platební bilance vykazuje větší odliv peněžních prostředků ze země. Ale za klad je považována aktivní obchodní bilance ČR počínaje rokem 2005, která je součástí běžného účtu. Export významně působí na HDP.

V analyzovaném období let 2004 – 2013 ČR hospodaří s deficitními státními rozpočty. Avšak od roku 2010 se deficit SR pozvolna snižuje. V roce 2013 činí deficit 81 mld. Kč. Bohužel však došlo k poklesu kapitálových výdajů, které jsou pro ekonomiku významné z pohledu investic, a naopak běžné výdaje rostly, a to zejména sociální dávky. Celkové příjmy SR vykazují rostoucí charakter až na výjimku v roce 2009, kdy došlo k jejich poklesu o 8,4 %. V roce 2013 výše státního dluhu dosáhla 1683,3 mld. Kč a veřejný dluh byl 1869,2 mld. Kč. Státní i veřejný dluh mají rostoucí tendence. Se zadlužováním země souvisí konvergenční kritérium veřejných financí, jehož obě části v roce 2013 ČR plnila. Při srovnání zadlužení s členskými státy EU je ČR na 10. místě. Fiskální politika měla v roce 2007 a v období let 2010 – 2013 restriktivní charakter. V letech 2006, 2008 a 2009 stát vykonával expanzivní fiskální politikou. Podpora ekonomiky v letech 2008 – 2009 byla žádoucí, protože ekonomika se nacházela v recesi a bylo třeba ji pomoci, aby se zvedla ode dna.

V roce 2014 HDP vzrostl o 2 % a očekává se další růst, proto by měla fiskální politika přijmout taková opatření, která pomohou rozpoehybovat ekonomiku, aby její růst nabral na dynamice. Vláša by měla ekonomiku více podpořit vhodnými investicemi, a také zvýšit zaměstnanost, která bude stimulovat právě spotřebu domácností, neboť domácnosti nebudou zadržovat peněžní prostředky ve formě úspor, a zvýší se HDP.

Seznam použitých zdrojů

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; STARÁ, Dana, SVOBODA, Roman. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 206 s. ISBN 978-80-7380-369-8.

DORNBUSCH, Rudiger, FISCHER, Stanley. *Macroeconomics*. 5. vyd., New York: McGraw-Hill, 1990. 828 s. ISBN 0-07-017787-2.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 2.vyd., Praha: C. H. Beck, 2010. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.

IZÁK, Vratislav. *Fiskální politika*. 2. vyd., Praha: VŠE Oeconomica, 2010. 210 s. ISBN 978-80-245-1669-1.

JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie*. 2. vyd., Praha: GRADA, 2013. 352 s. ISBN 978-80-247-4386-8.

NAHODIL, František. *Veřejné finance v České Republice*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 368 s. ISBN 978-80-7380-162-5.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie. Základní kurz*. 3. vyd., Praha: MELANDRIUM, 2007. 278 s. ISBN 80-86175-58-4.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance. Úvod do problematiky*. 4. aktualizované vyd., Praha: ASPI, 2008. 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. 18. vyd., Praha: Nakladatelství Svoboda, 2008. 800 s. ISBN 978- 80-205-0590-3.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. © Český statistický úřad. Dostupné z: www.czso.cz

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. [online]. © Česká národní banka 2003-2009. Dostupné z : www.cnb.cz

MINISTERSTVO FINANČÍ. [online]. Dostupné z: www.mfcr.cz